

Asia: VN/16835/2024

Lausuntopyyntö etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Lausunnonantajan lausunto

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Takuusäätiön katsoo, että etukäteismaksulla on todennäköisesti vaikutusta asianosaisen harkintaan saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Etukäteismaksu voi lisätä harkintaa erityisesti silloin, kun kyse on ilmeisen perusteettomista asioista, ja siten osaltaan vähentää tuomioistuinten kuormitusta. Tässä mielessä etukäteismaksulla voi olla myönteinen ohjausvaikutus.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan etukäteismaksu rajoittaa kuitenkin tosiasiallisesti yksilön pääsyä tuomioistuimeen, vaikka tavoitteena ei ole oikeussuojan kaventaminen. Erityisesti pienituloisille, velkaantuneille ja muutoin haavoittuvassa asemassa oleville henkilöihin maksu jo asian alkuvaiheessa voi muodostaa kynnyksen saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämä puolestaan voi johtaa siihen, että perusteltu ja oikeudellisesti aiheellinen asia jätetään viemättä tuomioistuimen ratkaistavaksi yksinomaan taloudellisista syistä. Vaikutus ei tällöin kohdistu perusteettomiin asioihin vaan myös tosiasialliseen oikeuksien toteutumiseen.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan etukäteismaksun vaikutus harkintaan on hyväksyttävissä vain, mikäli maksuvapautukset, oikeusapu ja muut lieventävät mekanismit toimivat käytännössä sujuvasti jo etukäteismaksuun siirryttäessä. Muutoin on riski, että etukäteismaksu toimii tosiasiallisena esteenä oikeuden saamiselle tuomioistuimen arvioitavaksi.

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Takuusäätiö pitää esiselvityksen tavoitetta oikeudenhoidon tehokkuuden parantamisesta ja hallinnollisen työn vähentämisestä lähtökohtaisesti ymmärrettävänä ja osin perusteltuna. Selvityksessä tunnistetaan nykyiseen jälkikäteiseen maksujärjestelmään liittyviä ongelmia, kuten maksamattomia saatavia ja perintätyön aiheuttamaa kuormitusta. Huolellisesti toteutettuna etukäteismaksulla voi olla myönteisiä vaikutuksia resurssien kohdentamiseen ja järjestelmän toimivuuteen.

Katsomme kuitenkin, että etukäteismaksuun sisältyy merkittäviä oikeusturvaan, yhdenvertaisuuteen ja käytännön toteutukseen liittyviä riskejä, jotka edellyttävät huolellista jatkovalmistelua ennen mahdollisia lainsäädäntötoimia.

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että etukäteismaksun käyttöönottoa valmisteltaessa punnitaan avoimesti sekä hyödyt että riskit. Tehtävät uudistukset eivät saa heikentää oikeusturvaa eikä oikeuden tosiasiallista saatavuutta, vaan pikemmin vahvistaa luottamusta oikeusjärjestelmään.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.